

DESET ČUDOVITIH DNI

Pred nekaj dnevi se je z 10-dnevnega letovanja v Umagu vrnilo 38 udeležencev NOB. Letovali in obenem zdravili so se v Počitniškem domu skupščine občine Ljubljana-Bežigrad. Ob vrnitvi so o teh kratkih počitnicah povedali toliko dobrega, da je to predstavljalo pravo presenečenje.

Nisem dobro vedel, za kakšen počitniški dom gre, pa sem se o njem pozanimal pri šefu družbenih služb občinske skupščine, Alojzu Smolnikarju. Z obraza sem mu bral zadovoljstvo zaradi pohvale o dobro organiziranem letovanju.

To je dom, ki ga je kupila in potem še povečala naša občinska skupščina in sicer za letovanje predšolskih in šolskih otrok. Da ne bi bil izrabljen samo takrat, ko so šolske počitnice, so večkrat razpravljali, toda ni so našli rešitve, ker so vedno mislili le na otroke. Potem so enkrat vzeli v pretres letovanje starejših oseb, toda ničesar niso spremenili, ker so bili nekateri mnenja, da se starejše osebe ne bi dobro počutile v sobah, ki so opremljene za otroke. Osem mesecev neizkoriščen dom na morju pa je nenehno spodbujal k iskanju ustrezne rešitve.

Predsednik komisije za vprašanja borcev NOV pri občinski skupščini, Jože Slovinc, in tov. Smolnikar sta nekega dne lani na mestu samem ugotavljala, kaj bi se dalo napraviti. Prišla sta do zaključka, da bi lahko v domu, ki ima kapaciteto 100 do 120 otrok, pred in po sezoni letovalo od 40 do 50 starejših oseb. Na razumevanje pa sta našla tudi pripravljeni dovoliti kopanje v bazenu s toplo morsk vodo za polovično ceno t. j. za 5,00 din na dan.

Poisane rešitve je potem najprej sprejela komisija za vprašanja borcev NOV, nato svet za zdravstvo in socialno varstvo in končno še občinska skupščina.

Polna cena penziona za prvo letovanje starejših oseb v Počitniškem domu naše občinske skupščine, ki je trajalo od 15. do 25. maja, je bila 25,00 din dnevno. Izbira članov združenj borcev NOV za to letovanje je slovela na zdravstvenem stanju posameznika. Poseben kriterij je veljal tudi glede finančne pomoči. Nič penziona na primer ni plačal tisti, pri katerem imajo doma manj kot 200,00 din dohodka na družinskega člana. Tam, kjer pride dohodek nad 700,00 din na člana družine, pa je letovišnik moral plačati ves penzion.

Ko so bili prvi člani ZB že dva dni v Umagu, jih je obiskal Jože Slovinc in še dva uslužbenca občinske uprave. Ugotovili so, da so bila predvidevanja pravilna in da so vsi zelo zadovoljni. Skupno so ugotavljali, da se ugodnost letovanja v Umagu ne da niti primerjati s podobnim letovanjem v Banjolah pri Pulju.

O tem, kako so se imeli 10 dni v Umagu, sem se pogovarjal tudi z dvema članicama združenja borcev NOV in sicer Pavlo Prebil iz Ogrinčeve 17 in Hildo Orehek iz Dermotove 15.

Prebilova mi je povedala, da se je vse slabše počutila in da ji je zdravnik nujno

svetoval spremembo okolja in počitek. Na prigovarjanje Ive Rakarjeve se je prijavila in bila sprejeta. Prvič je bila 10 dni skupaj na počitnicah. Morski zrak in kopanje v bazenu ji je zelo prišlo in sedaj se počuti mnogo bolje.

Bile so tri v eni sobi. Dopoldne so se šle kopat, popoldne pa so počivale. Zelo so bile tudi zadovoljne s hrano in 4-članskim prijaznim personalom doma.

Zvečer so imeli v domu tudi zabavo. Peli so, nekateri pa so tudi plesali na glasbo z gramofonskih plošč. Upravnik doma je preskrbel tudi poceni pijačo, da nobenemu ni bilo treba hoditi drugam na kozarec vina.

V domu je tudi televizor. Gledali so vse košarkaške tekme, ki jih je televizija prenašala.

Nekateri so za zabavo urejali tudi vrt okrog doma. Sadili so rože, pospravljali in kosili travo. Ko so imeli poslovnih večer, je upravnik izjavil, da še ni imel tako prijetnega kolektiva.

Zdaj so v domu že otroci iz vrtcev, je Prebilova vedela povedati, za njimi pride »sola v naravo« in nato v glavnih počitnicah pravo letovanje otrok. V jeseni, septembra meseca, pa bo prišla sem nova skupina članov ZB. Povedala je tudi, da bi drugo leto tudi sama rada šla še enkrat.

Hilda Orehek je pravo nasprotje resne in zadržane Pavle Prebil. Živahna je in nasmejana. Takšna da je bila tudi v Umagu, kljub meniskusu, zaradi katerega je imela močno zateklo koleno. Orehkova mi je povedala, da je bila iniciator in organizator večernih zabav z raznimi družabnimi igrami. Vsakega da je pestila kakšna bolezen in vsem se je že po nekaj dneh obrnilo na bolje. Oteklina njenega kolena je hitro izginevala in zadnje dni je že lahko malo zaplesala. Najbolj ji je koristila topla morsk voda v bazenu hotela Adriatic. Pravi, da je po 6 ur presedevala v bazenu.

Dokaz da se je vsem obrnilo na bolje je tudi v tem, da so celo starčki, ki so tu letovali, vsak dan hodili peš v Adriatic in na druge sprehode. Doma, da niso šli nikamor, ker niso mogli, tu pa jim je po vsakodnevnih sprehodih in kopanju izgini- la tudi bledica z lic. Spomladansko sonce, morje, dobra hrana in zdrava, vesela družba je napravila svoje. Vsi so se pomladili.

Orehkova mi je tudi rekla, da v tako »priradem kolektivu« ni bila in da pravzaprav nima besed, s katerimi bi se dovolj zahvalila. Šla je tudi na občino in se zahvalila v imenu cele skupine. Zadolžili so jo za to.

Njej je bilo 10 dni premaro. Takšne počitnice bi morale trajati, pravi, vsaj 15 dni. Zdravje se ravno izboljša, pa je konec. Morali bi ga malo utrditi, da bi potem doma dlje trajalo.

Pred odhodom iz Umaga so imeli poslovnih večer. Tedaj so za personal doma zbrali nekaj denarja in kupili rože. Rože so sprejeli, niso pa hoteli sprejeti denarja. Skupno so potem sklenili, da bodo z nabranim denarjem plačali letovanje v tem domu trem revnim otrokom.

STANE KOMAN

Direktor črnuške opekarne, grádb. inž. Herman Črtnec, je nedvomno najstarejši direktor po stažu v bežigrasli občini Najdlje v istem podjetju, na istem položaju. Torej na istem stolčku. Sodi med tisto pectorico 'ljubljskih direktorjev, ki so v Ljubljani najdlje v istem podjetju in na istem položaju. Komaj 45 let je star, službo v opekarne je nastopil 1. aprila 1946 z o'om Ministrstva za industrijo; kot delegat, kot Skojevce. Vodstvo podjetja je prevzel, ker je iz Črnuč doma, pa zato ker je bil demobiliziran iz vojske in ker so mu takrat rekli, da je »zaupna« oseba. Ni mislil ob tisti priliki, da bo v podjetju ostal, saj je imel pred seboj čisto drugačne načrte za življenje. Toda... Ko smo ga pred dnevi obiskali, da bi zvedeli za skrivnost, kaj mu je preprečilo prejšnje načrte in zakaj je ostal v podjetju, predvsem pa, kako je vzdržal »viharne« čase in si zaslužil vzdevek enega najstarejših direktorjev v Lju-

25 let direktor

bljani, nam je skromno povedal:

»Vzljubil sem panogo in trmasto sem vztrajal v podjetju, da bi dokazal uspeh. O, so bili časi, ko sem hotel pustiti mesto direktorja. Z nejevoljo sem bral v časopisih, kaj menijo o direktorjih. Ni mi bilo lahko pri sreč, ker sem bil direktor, v resnici pa sem pustil v podjetju vso svojo mladost in delal v njem,

kot da bi bilo moje lastno. Zivo se spominjam prve rekonstrukcije, ko sem sam, ročno, z ednim delavcem, ki mi je ostal zvest, postavljaj stroje. Ostali niso verjeli v uspeh, pa so zapustili podjetje. Ker nisem bil več stroke, sem končal gimnazijo poleg dela in kasneje še fakulteto v stroki. Tako sem postal mojster svojega poklica.«

»Menite, da je mojster v poklicu dovolj?«

»Veliko je, ni pa vse. Med vojno sem bil sekretar Skoja za kamniško okrožje. Nekaj takrat, nekaj pa pozneje pri delu v podjetju sem se naučil, kako je treba delati z ljudmi. Ljudje morajo čutili, da je direktor objektivni, da ne dela razlik med ljudmi, da zanje vsestransko skrbi in da razume preproste delavca. To sem vedno poskušal in v tem sem verjetno uspel.«

»Na kaj ste najbolj ponosni?«

»Več stvari je, pa bi povedal samo eno. Naša opekarne je danes industrij-

ska. Brez povečane delovne sile dajemo na tržišče letno 10 milijonov kosov opeke vseh vrst. Toda bili smo eno prvih podjetij v Sloveniji, ki smo že pred desetimi leti v celoti rešili stanovanjski problem svojih delavcev. Pa vam sploh ne morem povedati, v kakšnem stanju sem leta 1946. dobil podjetje, kako bedna je bila videti prihodnost in kako nič, ali zelo malo je družba dala v naš razvoj, od nas pa nenehno terjala precejšen delež. Pa smo si s svojim delom, pa predvsem zato, ker smo bili dober kolektiv z dobrimi delovnimi odnosi, ustvarili dobre delovne pogoje, ki so nam omogočili tudi primeren in zadovoljiv življenjski standard...«

Več v našem razgovoru nismo mogli zvedeti, ker se nam je le blagohotno nasmihal in povabil vsakogar, ki želi kaj vedeti, naj pride, pogleda in vpraša. Njegovo geslo je: samo delo in znanje, pa iskreni človeški odnosi.

LOJZE JAKOPIČ

KDAJ CENENA GRADNJA?

Govori predsednik občinske skupščine,
Karel Kušar

O gradnji cenениh stanovanj razmišljamo in govorimo že lep čas, kaj bolj oprijemljivega pa doslej še nismo zvedeli, ne zapisali. Ker takšna gradnja sprično potreb in perečih stanovanjskih problemov postaja zmeraj bolj aktualna, smo za pogovor zaprosili predsednika občinske skupščine, Karla Kušarja, ki nam je odgovoril na vrsto vprašanj.

● Kako je s ceneno gradnjo stanovanj, za katero se med drugim ogrevate tudi vi?

»Ta misel se je rodila lani, ko so prišli na tapeto barakarji, ki jih imamo žal tudi v naši občini. Saj veste, barake ob Robovi ulici, tam pri Zalah, nekdanja šola vaje niške šole gradbenih strok in razpadajoče filmsko naselje ter naselje brez imena pri Tomačevem ob Savi. Te barake so ne samo madež za našo občino in družbo temveč so v večini skrajno neprimerne in nezdružne za

življenje. Predvsem v Tomačevem vsak čas lahko pričakujemo izbruh kakšne epidemije. Delavci, ki so si tod postavili za silo domovanja, črpajo talno vodo za pitje. Preprosto so v zemljo zabili ročne vodne črpalke.

Lani avgusta sem sklical predstavnike podjetij, v katerih so zaposleni naši barakarji z željo, da bi jih zainteresiral za gradnjo cenениh stanovanj za njihove delavce. Medtem, ko so se nekateri strinjali, da je treba za delavce poskrbeti, so se drugi izmikali. In prav ti vabijo ljudi z juga, ker potrebujejo delavce, da pa bi hkrati poskrbeli, kako in kje bodo človeško stanovali, niti ne pomislijo. Smatram, da je to kapitalističen odnos do človeka—delavca, ki sodi pod poglavje izkoriščanje.«

● Kako daleč so priprave za gradnjo cenениh stanovanj?

»Z gradbenim podjetjem

Tehniko in združenjem Gi-poss smo se pogovarjali o pripravi načrtov za takšno gradnjo. Tako je prišlo do prvega načrta, ki pa ni bil primeren za uresničitev. Po njem naj bi kvadratni meter stanovanja veljal 100.000 starih din. No, in zdaj pred dnevi smo dobili v roke drugi načrt, in sicer od gradbenega podjetja Tehnike. Ta predvideva gradnjo stanovanjskega bloka, takolimenovanega »gank bloka« z eno in dvosobnimi stanovanji. Iz podaljšane predsobe ali balkona bi bil vhod v štiri dvosobna stanovanja, ki naj bi merila po 49,5 kvadratnih metrov. Sistem vodovodne napeljave bi bil poenostavljen tako, da cev hkrati napaja kuhinjo in kopalnico, povedano poenostavljeno. Skratka, gre za najbolj ekonomično rešitev. Kljub temu pa je cena za kvadratni meter od 185 do 189.000 Sdin še zmeraj hudo visoka. V tej ceni namreč ni upoštevano zemljišče in komunalni pripevek, ki pa skupaj spet pomenita toliko in toliko ti-

sočakov za kvadratni meter stanovanjske površine.«

● Kje naj bi zgradili takšen blok ali stolpnico?

»Podjetje Sosesko smo zadolžili, da poišče primerno lokacijo za gradnjo takšnih cenениh blokov. V počev pridejo Gmajna na Črnučah, prostor pod glavno cesto, tam kjer je potekala stara trasa železniške proge, pa morda še kje drugod. Tehnika bi sama gradila dva bloka, in sicer pet etažna. V vsakem naj bi bilo po šestdeset stanovanj, druga podjetja pa bomo skušali zainteresirati za gradnjo še starih ali petih podobnih blokov za skupaj okrog 300 cenениh stanovanj. Tako bi delno likvidirali barake in barakarje. Hkrati bi seveda morali poskrbeti za ostrejšo politiko, kar zadeva postavljanje novih barak in naseljevanje delavcev v njih. Mišlim, da je čas, da je skrajni čas, da v socializmu črtamo barake.«

● Kaj pa druge možnosti?

»Mariborsko podjetje Marles nam ponuja svoje montažne hišice za 5,5 do 12 milijonov. Takšna je cena brez zemlje in komunalnega prispevka. To so lične hišice, sestavljene iz elementov, obdelane s plastičnim ometom. Tudi za gradnjo takšnih hišic, ki niso nobene barake, bomo skušali najti primerno lokacijo.«

● Pritisk za individualno gradnjo stanovanjskih enodružinskih hiš je zmeraj večji, lokacij pa ni in ni. Zakaj ne pomagamo ljudem, da bi si sami gradili. Zakaj ne pospešujemo gradnje? Črni zidovi spet rastejo tu in tam.

»Za Podboršt in Sentjakob pripravljajo na ljubljanskem urbanističnem zavodu urbanistični načrt. Ko bo pripravljen, bomo videli, kaj in kje bo mogoče graditi. Moje osebno mišljenje je, da bi morali podpirati individualno gradnjo. Pri tem moramo vsekakor upoštevati lastno delo človeka, ki si postavlja hišo. Upam in mislim, da se bo tudi v tej smeri kaj kmalu obrnilo na bolje. Mi pritiskamo na LUZ (Ljubljanski urbanistični zavod), toda kaj, ko so pa to stvari, ki niso odvisne samo od občine.«

N. LAPAJNE

VRTNO VESELJE

Okrasna drevesa in grmi v vrtu

Vsi lepotni grmi izvirajo iz matične zaloge gozda. Nekatere je že uspelo polepsati in požlahtniti, druge prenesemo naravnost iz gozda v vrt, kjer postanejo še bolj krasilni in močnejši. Če jih v vrtu namerimo na pravi kraj, so tu take rastline naravnost nepogrešljive.

V gozdu zacvetijo nekateri grmičji že zgodaj. Prva je spomladanska resa. Le nje mlade grmičje, ki so se umaknili od glavnine in so že dobro okoreninjeni, izkopljemo pozno jeseni in posadimo v bližino iglavca ali v skalnjak. Takoj za reso se zbudi navadni volčin, obenem z njim še dren. To sta dva trpežna in zanesljiva rastlina. Tudi ta dva prenesimo v vrt že jeseni. Prvi ima dolge korenine, zato ga izkopljemo le mladega in obzirno. Volčin je nizek, čez meter ne pojde. Kjer so otroci, poberemo volčinovo seme, ker je strupeno. Lep gozdni grm je tudi glog, še pred njim zacveti črni trn, ki je poraben za samostojno rastlino, celo v debelno obliko se ga more urediti, pa tudi za trdno živo mejo. Njegovi plodovi, trnjule, oparnice, so vitaminski in zdravilni, pa tudi krasilni. Njegovi zacveti že sredi pomladi v dolgih zlatocvetnih grozdih. Naj ne bo vrta brez bodečje, ki mu pravijo tudi božje drevo in jelenovo zelenje. Kako lep je v vsakem vrtu šipek, zelenolisti

s svetlorožnimi cveti ali rdečelisti z rdečerožnimi cvetovi. Krasilni so zlasti njihovi plodovi, ki drže na drevju čez vso zimo. Tudi češmin naj bo v vrtu, njegov rumeni cvet in rdeče plodovje, oboje je lepotno in zdravilno. Bezga se izogibamo v vrtu, vendar se ga da marsikje porabiti, morda za senco. Dehtiva in lepa so njegova socvetja in lepa ter zdravilna njegova soplodja. Na trdolesko, na te farske kapice, tudi ne pozabimo, ko iščemo kaj domačega in poceni za vrt. Plodovi oranžne barve in črni oči so mikavni zlasti jeseni. Tudi razne vrbe, zlasti ivo, se bi moglo kam namestiti. Za lepa gozdna drevesa bo morda kaj prostora na dvorišču ali na kakem vogalu vrta. Čemž je že tako drevo, še lepša je lipa, gotovo pa sta vsem všeč dva lepota, breza in jerebika. Zlasti jerebika ima imenitno držo, lepi so njeni pernat listi, ki jeseni lepo pordeče, nepozabno pa je jerebikino soplodje iz živorodeč jagod. Seveda niso tu naštet vsi lepi grmi in vsa lepa drevesa iz domačega gozda. Pozabiti pa ne kaže dveh rastlin, ki se vzpenjata in sta prav zato dragoceni: kovačnik in bršljan. Oba se da namestiti ali ob steber ali k vhodu, morda pa bi lepo pokrivala tudi lesene stene drvarnic, garaž in lop, če ne maramo tja saditi vinske trte ali druge vzpenjalke.

PISE:
JOZE
KREGAR